

РОЗДІЛ IV СХІДНІ МОВИ

УДК 81.411.21+81'42

Кучеренко А. О.

КРЕОЛІЗОВАНІ ТЕКСТИ В АРАБСЬКИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА

У статті автор дає визначення креолізованим текстам, що використовуються в арабському сегменті соціальних медіа. Досліджуються основні типи арабських Інтернет-мемів як явища постфольклору та їх лексичні характеристики.

Ключові слова: креолізовані тексти, соціальні медіа, Інтернет-мем, Інтернет-простір.

Кучеренко А. О. Креолизованные тексты в арабских социальных медиа. – Статья.

В статье автор дает определение креолизованных текстов в арабском сегменте социальных медиа. Исследуются основные типы арабских креолизованных текстов как явления постфольклора и их лексические характеристики.

Ключевые слова: креолизованные тексты, социальные медиа, Интернет-мем, Интернет-пространство.

Kucherenko A. O. Creolized texts in Arabic social media. – Article.

In the article, the author defines the notion of creolized texts used in the Arabic segment of social media. The main types of Arabic creolized texts as a phenomenon of postfolklore and their lexical characteristics are studied.

Key words: creolized texts, social media, Internet-meme, Internet-space.

Динамічний розвиток сучасного суспільства, що тяжіє до повсюдного поширення інформації в умовах глобалізації, спричинив появу соціальних медіа в Інтернет-просторі. Починаючи з «Арабської весни» 2009 р., коли студентська молодь вийшла на вулиці, попередньо домовившись у соціальних мережах, і далі – під час військових конфліктів у Сирії та Ємені, а також у ході будь-яких соціально-політичних подій, глобальна мережа в арабському світі стає місцем масового обговорення новин у прямому та непрямому вигляді. Так інформація, поширювана учасниками комунікації, виконує інформативну, комунікативну, розважальну, інкультураційну й інші функції [3, с. 6]. Крім того, спілкування у віртуальному просторі вимагає від комунікантів уживання різних невербальних засобів для реалізації емоційно-експресивного забарвлення в мові. Таке мовлення викликає інтерес у плані соціолінгвістики, діалектології, корпусної та комп'ютерної лінгвістики, комунікативних та інших досліджень. Ураховуючи ситуацію в арабських країнах, де поширеними є явища диглосії та білінгвізму, науковий інтерес становить дослідження різних засобів комунікації, до яких звертаються арабомовні користувачі в повсякденному спілкуванні, зважаючи на вплив глобальної мережі на вибір тих чи інших елементів комунікації. Це дослідження дозволяє проаналізувати актуальний стан реально вживаної арабської мови серед різних верств населення на всіх рівнях мовної структури.

До сучасних, або (за Л. Шестьоркіною й І. Борченко) нових соціальних медіа відносять засоби комунікації, де головним комунікативним джерелом є Інтернет [9, с. 107]. До соціальних медіа

належать соціальні мережі (Facebook, Twitter, Instagram, Google+, LinkedIn, YouTube та ін.), месенджери для мобільних пристроїв (WhatsApp, Viber, Telegram, WeChat та ін.), численні блоги, форуми, веб-сторінки ЗМІ тощо.

Сьогодні багато досліджень присвячуються питанню визначення форми мови, що вживається в Інтернет-просторі. Науковці схильні вважати, що мова в глобальній мережі відображає поєднання усного та письмового мовлення [7, с. 58]. Задля максимального наближення до реального спілкування в соціальних медіа використовуються різні засоби вираження емоційності [4, с. 21]. У результаті це призводить до візуалізації спілкування. На думку О. Корди, креолізація є важливим інструментом «привернення й утримання уваги адресата» [6, с. 11]. М. Ворошилова вказує на відсутність єдиного терміна, перераховуючи такі варіанти, як «полікодовий», «семіотично ускладнений», «ізовербальний», «відеовербальний» тексти і под. [2, с. 16–17].

Отже, креолізовані тексти – це тексти, структура яких включає дві негомogenous частини – вербальну та невербальну [8, с. 180]. До невербальної частини можуть входити аудіо- та відеоеlementи [5, с. 115], однак наше дослідження зосереджується на вивченні текстів з іконічним зображенням. Незважаючи на велику кількість досліджень креолізованих текстів в Інтернеті, креолізовані тексти арабського постфольклору ще майже не досліджені в лінгвістичному плані. У цьому полягає новизна нашої праці.

Метою статті є визначення основних лінгвістичних і екстралінгвістичних особливостей креолізованих текстів в арабському сегменті соціальних

медіа. Зважаючи на все сказане вище, перед нами постають такі завдання: визначити основні види креолізованих текстів в арабських соціальних медіа з погляду структури, змісту та лінгвістичних особливостей, ураховуючи явища диглосії, білінгвізму та перескакування з мови на мову, дослідити соціолінгвістичний аспект цього феномена.

До креолізованих текстів, що в найбільшій кількості трапляються в соціальних медіа, відносимо т. зв. Інтернет-мем – явище спонтанного розповсюдження певної інформації через Інтернет усіма можливими способами (електронною поштою, у месенджерах, на форумах, у блогах тощо), що почало використовуватись у середині першого десятиліття XXI ст. [10, с. 162]. До спонтанного неконтрольованого розповсюдження від одного Інтернет-користувача до іншого схильна не будь-яка інформація, а тільки та, що яким-небудь чином залишає багатьох користувачів небайдужими до неї. Традиційно так само розповсюджувалися анекдоти, жарти й посилання на медійні об'єкти розважального характеру (спочатку малюнки, потім флеш-ролики, звукозаписи, відеозаписи), але пильну увагу на явище, назване потім Інтернет-мемами, звернули тоді, коли за тим самим принципом стали розповсюджуватися речі, не схожі на традиційні анекдоти й розваги [10, с. 164]. Як різновид прецедентних феноменів Інтернет-меми зберігають у собі інформацію про той текст, інформаційне джерело, культурне явище чи історичну подію, яка слугувала джерелом появи мема [10, с. 163; 1]. Будучи результатом народної творчості, що відрізняється від традиційних фольклорних форм, Інтернет-мем можна віднести до явищ постфольклору.

З одного боку, епоха глобалізації й інформатизації стирає кордони, створюючи сприятливу атмосферу для міжкультурної комунікації, яка подекуди перетворюється на інтегровану модель єдиної світової культури, основним рушієм якої є Інтернет-дискурс у його різноманітних проявах (вербальних і невербальних). З іншого боку, зокрема, арабські вчені та суспільні діячі висловлюють занепокоєння з приводу такої всезагальності, оскільки універсальна комунікація завдає відчутної шкоди окремій мові [12]. Мається на увазі передусім викривлення арабської граматики. Арабська мова молоді в Інтернеті – це не тільки діалект чи соціолект, це ще й Arabizee, або Arabish, – арабський Інтернет-трансліт (арабська мова в Інтернеті записується латиницею), а інколи й записування англійських/французьких слів арабськими літера-

ми, не кажучи вже про те, що реалії Заходу та Сходу повністю змішуються в Інтернет-дискурсі, і не тільки арабська мова, але й культура може втрачати самоідентичність [12]. Користувач глобальної мережі може змінювати свою особистість, робити акцент на певних рисах характеру, може поводитися протилежно тому, як він це робить у реальному житті. Віртуальний простір створює тло для майже повної свободи дій. Немає жорстких правил і обмежень, тому не дивно, що арабські користувачі (кому як зручніше) у межах одного діалогу можуть використовувати різні способи друку (арабське письмо чи арабізі).

Таким чином, в арабських соціальних медіа креолізовані тексти можна умовно поділити на запозичені (відомі в усьому світі – «Keep calm», меми-комікси, які стилізуються чи перекладаються), арабізовані (до запозичених мемів додаються атрибути арабської культури чи текст, що стосується винятково арабських реалій), власне арабські тексти (винятково арабські герої зображень і тексти про арабські реалії).

До мемів, що використовуються в арабському сегменті соціальних медіа, належать такі.

Меми-комікси (із використанням як універсальних карикатурних зображень обличчя із Rage Comics¹, так і арабізованих і арабських персонажів, на кшталт героїв арабських телесеріалів, намальованих суто арабських персонажів тощо). Особливістю арабських мемів-коміксів є зміна фону на більш яскравий, часто з приглушеними зеленим, блакитним, рожевим кольорами, зображенням популярного постфольклорного героя (актор телесеріалу, реклами, відеоролика і т. п.) на задньому плані, як це видно на рис. 1.

Рис. 1. Мем-комікс із карикатурним обличчям «Yao Ming2» (18).

**«Правила гостинності в наш час:
кава, чай, пароль від вай-фая, зарядний
пристрій для мобільного»**

¹ Rage Comics («комікси люті») – серія Інтернет-коміксів, що відображає якесь просте почуття, на кшталт злості, захоплення, збентеженості тощо. Інтернет-джерела вказують, що Rage Comics з'явилися вперше у 2007 р. Популярності вони набувають пізніше – з 2009 р. [11]. В арабському сегменті соціальних медіа станом на 2017 р. карикатурні обличчя з Rage Comics лишаються актуальними.

² Yao Ming – карикатурне обличчя, змальоване з фотографії китайського баскетболіста. Перше значення – байдужість. В арабських мемах трапляється в значенні глузування з будь-якого прецедентного випадку.

Демотиватори (зображення, часто фото, у чорній рамці з лаконічним влучним написом білим кольором внизу або зверху зображення; мають викривальний характер, що «демотивує» користувачів, указуючи на те, що наведений приклад поведінки на самому зображенні є неприпустимим). Так може висміюватися будь-яка життєва ситуація, на кшталт занадто високо підтягнутих штанів (рис. 2).

Рис. 2. Демотиватор в арабському стилі (18).
«Голова всесвітньої організації по боротьбі зі спаданням штанів»

Меми «Herp-Derp» – зображення вигаданого комічного героя, що використовується в рамках Rage Comics і вказує на низькі розумові здібності. Останнім часом застосовується під час висміювання органів влади (рис. 3).

Рис. 3. Мем «Herp-Derp» про поліцію (16).
«Коли поліція збирається в одному місці (вибух). [Герп-Дерп]: «Котра година?»»

Меми із зображенням мультиплікаційних героїв (арабських і західних, здебільшого диснейвських), які вдало підібрані під настрій і побутову ситуацію (рис. 4).

Меми з відредагованими фотографіями (виконані неякісно звичайними користувачами), як ми бачимо нижче (рис. 5).

Рис. 4. Мем про життєві помилки (20).
«Давайте забудемо помилки минулого та здійснимо нові»

Рис. 5. Мем про редагування фотографій (18).
«До фотошопа немає довіри»

Меми-коментарі до різних зображень і фото, що містять переважно курйозні зображення людей і тварин, здатні викликати кумедні асоціації (рис. 6) і багато іншого.

Рис. 6. Мем-коментар до модного взуття (14).
«Алло, служба з надзвичайних ситуацій? Тут електричний стовп утік, він продовжує тікати, ой як швидко він тікає»

У креолізованих текстах різних типів досить часто спостерігаємо використання карикатурних зображень із Rage Comics, або «облич». До цього варто додати суто арабські карикатурні зображення.

Бабуся (зображення постарілого жіночого обличчя в окулярах, із доброю посмішкою, посивілим волоссям) – виражає повсякденну мудрість, яку молодь дізнається від старших поколінь, описується жаргівлива цитата бабусі чи комічний випадок,

пов'язаний із нею (рис. 7). Використовується всіма арабськими користувачами незалежно від країни.

Рис. 7. Мем про арабську бабусю (19)

«Арабська стара заблукала в Лондоні. Кожному, хто проходить повз неї, вона каже: «Заткни пельку!». Тут проходив біля неї один чоловік, якому вона сказала: «Заткни пельку!». Він їй відповів: «Закрий рота!». Вона тоді сказала: «Нарешті Аллах привів тебе до мене. Проведи мене додому!». Вона заблукала ще вранці».

Дід Абу На'аль. Меми «Abū na'al» («Батько капців») беруть початок у 2010 р., коли в мережі Youtube з'явилося коротке відео, де підлітки глузують над стариганом на одному з іракських ринків, а той відповідає їм нецензурною лексикою. Старий був узятий у зношені капці, через що й отримав своє прізвисько. Пізніше було створено карикатуру та багато Інтернет-мемів. У зв'язку зі смертю головного героя популярність мема поступово згасла, і з 2016 р. нові меми не створюються; використовувався як символ спротиву іракського народу несправедливій політиці США та корумпованій владі (рис. 8).

Рис. 8. Кадр із відео-мема «Abū na'al» (21).
«Аллах відбере твою удачу, Америку»

Меми «Ashābī» виконуються в стилі Rage Comics. Уперше цей мем з'явився у 2012 р. і став уособленням єгиптянина, схожого на іноземців. Асхабі виражає хитрість або глузування, часто використовується з карикатурними зображеннями Yao Ming і Troll Face³, а також їхніми варіантами; трапляються й інші карикатури героїв арабських телесеріалів, фільмів, популярних артистів естради

й под. Так, на рис. 9 ми бачимо Асхабі, який намагається покращити своє життя.

Рис. 9. Мем «Ashābī» (17)

«Один нещасний зробив неможливе, щоб поїхати до Америки, і дійсно поїхав. Перше, що він зробив, коли прибув туди, взяв участь у змаганні та виграв подорож до Єгипту».

Матір (карикатурне чорно-біле зображення типової арабської жінки в хіджабі) – зазвичай виражає комічні ситуації між дітьми й наївними матерями (рис. 10) та ін.

Рис. 10. Мем про матір (15).
«Мама молиться. «Мамо, я хочу піти з друзями, можна? Мамо! Ну що?» – «Аллах величний». – «Добре, бувай»

Мова в мемах використовується як у літературній формі (що може частіше стосуватися цитувань текстів літератури чи фольклору; трапляється також навмисне використання літературної мови для створення комічного ефекту через нерелевантність очікувань реципієнта стосовно змісту, як це видно на рис. 4 і рис. 5), так і в розмовній формі (представники різних арабських країн утворюють закриті групи користувачів через використання місцевого діалекту, цитуються герої улюблених фільмів, постфольклорні тексти – газетні анек-

³ Troll Face належить до Rage Comics і виражає саркастичне ставлення до висловлювання, ситуації тощо.

доти, глузування з різних ток-шоу й інше, як на рис. 6, рис. 7, рис. 8), рідше – арабізі (якщо мем представлений зображенням екрану з месенджера). Також спостерігається використання англійської мови та/або поєднання в тексті мема англійської мови й арабізі [12; 13].

У креолізованих текстах використовується розмовна форма арабської мови, де характерним є вживання таких лексичних і граматичних форм, які хоч і не належать до літературної форми, слугують для встановлення взаєморозуміння між представниками різних частин арабського світу (рис. 1; рис. 3). Так, рідко зустрінеш використання вислову «як справи?» на регіональному діалекті. Замість цього буде використано літературний варіант *kaifa al-hāl*. Крім того, можна спостерігати явища редукції (*fī* – *f*, *'alā* – *'a*) і редуплікації (*ǧiddaaaaaan*, *kūūr*, «*arwwwwa*»), що є свідченням впливу західних тенденцій, як в англійській мові, наприклад, нерідко скорочують частотні слова до однієї літери чи навіть цифри (*u* – *you*, *for* – 4 тощо). Імовірно, задля оптимізації простору іконічної частини використовуються запозичення з англійської мови для поширених слів *bāswūrd* (пароль, англ. *password*) замість арабського *al-kalima as-sirriyya*, *wāy fāy* («вай-фай») замість *ittiṣāl lāsilkīyū* та інше (рис. 1).

Отже, проведені дослідження дозволяють зробити висновки про таке:

1) креолізовані тексти в соціальних медіа арабського сегмента відповідають загальносвітовим інтеграційним тенденціям, про що свідчить активне використання мемів, які мають загальновідомий зміст і смисл у всьому світі (наприклад, *Rage Comics*);

2) незважаючи на сказане вище, мають місце й поширені власне арабські креолізовані тексти, які містять закриті від загальних мас користувачів інформацію, про що свідчить використання регіональних діалектів, звернення до суто арабських реалій, образів тощо;

3) креолізовані тексти, залежно від тематики, відрізняються за використанням форм арабської мови (літературна, розмовна, регіональні діалекти, «арабізі», а також англійська). При цьому суспільно-політичні креолізовані тексти характеризуються використанням літературної та розмовної форм арабської мови, спостерігається уникання регіональних діалектів із наміром донести інформацію до великої кількості людей;

4) зі стилістичного погляду арабські меми, навіть копіюючи західні, додають різні кольори та форми шрифтів, використовують образи арабських артистів, також часто мають більше текстурального навантаження.

Необхідно зазначити, що повну класифікацію арабських Інтернет-мемів навести досить складно, оскільки соціальні медіа постійно поповнюються новими матеріалами. Динаміка розвитку глобальної мережі дозволяє надати приблизний опис, який усе ж потребує уваги та спостереження за процесом творення в реальному часі. Проте дослідники можуть стежити за відтворенням одиниць живого мовлення, через що доцільним буде збір корпусу таких креолізованих текстів і його автоматизація. Ураховуючи кількість варіантів арабської мови, поєднання методів корпусної лінгвістики та соціолінгвістики дозволить у майбутньому краще зрозуміти повсякденну мову й культуру, нагальні проблеми та потреби представників різних верств арабського населення.

Література

1. Богданов К. Прецедентные тексты в современном фольклоре / К. Богданов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ruthenia.ru/folklore/bogdanov1.htm>.
2. Ворошилова М. Политический креолизованный текст: ключи к прочтению : [монографія] / М. Ворошилова. – Екатеринбург : Урал. гос. пед. ун-т., 2013. – 194 с.
3. Гетьман З. Тексты з іконічним компонентом як результат креолізації комунікації / З. Гетьман // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія. Романо-германське мовознавство. – 2006. – № 40. – С. 6–7.
4. Заборовская С. Особенности виртуального дискурса в пространстве Интернет (на примере интернет-дневников) : дис. на здоб. ст. канд. філол. наук : 10.02.02 / С. Заборовская. – Х., 2006. – 217 с.
5. Каптюрова В. Креолізовані тексти в соціальній мережі Facebook / В. Каптюрова // Мовні та концептуальні картини світу: зб. наук. праць. – К. : Логос, 2012. – № 35. – С. 113–123.
6. Корда О. Креолизованный текст в современных печатных СМИ: структурно-функциональные характеристики : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.01.10 / О. Корда. – Екатеринбург, 2013. – 20 с.
7. Лутовинова О. Интернет как новая «устно-письменная» коммуникация / О. Лутовинова // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. Общественные и гуманитарные науки. – 2008. – № 11. – С. 58–65.
8. Сорокин Ю. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция / Ю. Сорокин, Е. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия. – М. : Наука, 1990. – 240 с.
9. Шестеркина Л. Основные характеристики новых социальных медиа / Л. Шестеркина, И. Борченко. – Челябинск : Забайкальский государственный университет, 2014. – С. 107–111.
10. Щурина Ю. Интернет-мемы как феномены интернет-коммуникации / Ю. Щурина // Вестник Забайкальского государственного гуманитарного педагогического университета. Серия «Филология». – 2012. – № 3. – С. 160–172.
11. *Rage Comics* // Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://en.wikipedia.org/wiki/Rage_comic.
12. *اضلا ءغل لتقت ايجولونكتلا يزيجرع* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.albayan.ae/paths/life/2012-04-15>.

13. تنرتنإلا ىلع ىلعألا ةببرعلا ةغللا ومن [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aljazeera.net/news/miscellaneous>.

Джерела ілюстративного матеріалу

14. Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/MrytMkhll/>.
15. Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/pg/b7b7amate/photos/>.
16. GTA Al-Arab [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.gta-arabs.com/gt/130757-AF.html>.
17. Nuğūm mişriyyah [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nmisr.com/wp-content/uploads/2016/03A9.jpg>.
18. Nukut suriyuah muḏḩikah [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/461531830693574/>.
19. Pinterest [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pinterest.com/pin/243053711118111527/?lp=true>.
20. Sowarr.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sowarr.com/%D8%B5%D9%88%D8%B1-%D9%86%D9%83%D8%AA-%D9%85%D8%B6%D8%AD%D9%83%D9%87-%D8%B9%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%AE%D8%B7%D8%A7%D8%A1/>.
21. YouTube [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=aOhqCUo6tQo>.